Revistă acreditată de Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice

CUPRINS

PAGINA

INTERVIURI

ANDRA APOSTU
DE VORBĂ CU ȘERBAN MARCU **3**

STUDII

OLEG GARAZ
ȘASE EXERCIȚII DE MUZICOLOGIE POSTADLERIANĂ **11**

VIRGIL OPRINA
RECENTUL VIBE, VECHEA MUZICĂ A IMAGINII ÎN MIȘCARE ȘI... UN MIC STUDIU DE CAZ **46**

ESEURI

MAIA CIOBANU
INVESTIGĂRI ŞI INSTIGĂRI SONORE (I). CONCEPTUL UNUI "JURNAL" **63**

ISTORIOGRAFIE

VASILE VASILE
FONDUL *GEORGE BREAZUL* DIN CADRUL BIBLIOTECII UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR (I) **69**

RECENZII

MIRELA MERCEAN-ȚÂRC
„ȘCOALA MUZICOLOGICĂ FRANCISC LÁSZLÓ – LECȚII PERENE ȘI MĂRTURII” **93**

TABLE OF CONTENTS

PAGE

INTERVIEWS

ANDRA APOSTU
A CONVERSATION WITH ȘERBAN MARCU **3**

STUDIES

OLEG GARAZ
SIX EXERCISES OF POSTADLERIAN MUSICOLOGY **11**

VIRGIL OPRINA
THE RECENT VIBE, THE OLD MUSIC OF THE MOVING IMAGE AND... A SMALL CASE STUDY **46**

ESSAYS

MAIA CIOBANU
SOUND INVESTIGATIONS AND INSTIGATIONS (I). THE CONCEPT OF A „JOURNAL" **63**

HISTORIOGRAPHY

VASILE VASILE
THE *GEORGE BREAZUL* FUND
AT THE UNION OF ROMANIAN COMPOSERS AND MUSICOLOGISTS LIBRARY (I) **69**

REVIEWS

MIRELA MERCEAN-ȚÂRC
„PROFESSOR FERENC LÁSZLÓ'S SCHOOL OF MUSICOLOGY – PERENNIAL LESSONS AND TESTIMONIES" **93**

INTERVIURI

De vorbă cu Șerban Marcu

Andra Apostu

Să cunoști muzica compozitorului Șerban Marcu este o plăcere. Ascultându-i muzica îți dai seama că el îți oferă ție, ascultătorului, toate adevărurile lui artistice iar mai apoi cunoscând și omul Șerban Marcu vezi că piesele se potrivesc ca la un puzzle bine alcătuit; că muzica lui îi vine în completare și că tot ce compune dar și restul activităților lui artistice apar natural, fără vreo forțare, cu plăcere și dragoste pentru artă.

A.A.: Dragă Șerban, am parcurs cv-ul tău și am descoperit o lungă relație între tine și muzică, relație ce s-a construit în timp și care acum a îmbrăcat o formă finală (?) și anume cea a compoziției. Ce înseamnă pentru tine a compune?

Ș.M.: S-ar putea să te surprindă – și poate nici n-ar trebui să spun asta public – pentru mine compusul nu înseamnă „totul", cum declară cei mai mulți compozitori. E o relație de love/hate, e ceva ce am ajuns cvasiaccidental să fac, în clasa a X-a (cei mai mulți compozitori își amintesc cum pe la 5 ani clămpăneau deja la pian piesulici proprii). Am participat, la îndemnul profesorului meu de teorie din liceu, domnul Paul Stegaru, la un concurs de compoziție organizat de liceul nostru, la Brașov („la îndemnul" înseamnă, de fapt, „e obligatoriu să te duci!"), și am scris atunci primele mele lucrări: un coruleț de femei pe un text de Goga și o piesă de pian. M-am pomenit premiat cu locurile 1 (la secțiunea corală) și 2 (la secțiunea pian, unde locul 1 l-a luat colegul meu de generație, supertalentatul Cristian Lolea). Mi-am zis „na poftim, se pare că am talent la așa ceva". În juriu era și compozitorul Dan Voiculescu, care a ținut în vacanța de vară un masterclass de compoziție, la care m-am dus. M-a vrăjit cu personalitatea lui caldă și cu felul în care mi-a deschis ochii despre cum funcționează „rotițele" în mecanismul extraordinar al muzicii, și am decis să dau admitere la Cluj, unde el era profesor (deși mă pregătisem să devin student al UNMB). Am dat admitere la compoziție la Academia de Muzică „Gheorghe Dima", la Cluj, la clasa maestrului Cornel Țăranu, și așa a început relația mea chinuită cu foaia albă, care continuă și în prezent. Prima etapă, cea în care caut o idee – așa m-a învățat profesorul meu, să nu fabric muzică pur și simplu, ci să pornesc, într-un fel sau altul, de la o idee – e fascinantă, dar epuizantă. Pe urmă scrisul propriu-zis e groaznic. Un fel de orbecăială în întuneric, o bâjbâială în care o iei, ca într-o peșteră întunecoasă, prin diverse galerii, fără să știi dacă pe acolo va fi drumul în cele din urmă. Când piesa e deja configurată cam trei sferturi, îmi vine inima la loc, trece panica, și începe să-mi placă să lucrez. Finisajele îmi fac cea mai mare plăcere: să am în față produsul

configurat și să evaluez critic fiecare întorsătură de condei: o tranziție prea expediată, un ritm prea puțin pregnant, un acord prea fad, sau, din contră, prea condimentat. Momentul de glorie vine, însă, când piesa e cântată, și când devin extrem de mândru de „copilul" meu. (Dacă e cântată bine.) Și, pe măsură ce trec anii, am noroc din ce în ce mai mare să-mi fie cântate bine piesele.

A.A.: Faci parte dintr-o generație dinamică, vie, proaspătă a compoziției românești, consideri că ai un rol prin asta? Simți un tip de responsabilitate, poate, mai ales prin prisma laturii pedagogice?

Ș.M.: Pentru că ai adus vorba despre latura pedagogică, mărturisesc că asta e vocația mea în viață. Cel puțin așa cred. Mi-a plăcut dintotdeauna să predau. Mă hrănește, mă încarcă de energie să le arăt frumusețile muzicii altora. Predau deja de multă vreme – 20 de ani. Întâi am predat armonie, ocazional am predat și contrapunct, iar de câțiva ani am început, pe lângă aceste discipline, să țin și seminarii de compoziție, și de doi ani am primit (mare responsabilitate!!) și cursul de compoziție la actualul an 4, o generație fainâ cu care sper să ajungem cu bine în licență. Nu mă simt un reprezentant de vârf al generației mele, vreun portdrapel, în sensul în care au fost maeștrii generației de aur: Stroe, Niculescu, Vieru, Marbé și dragul meu profesor, maestrul Cornel Țăranu. Fac și eu ce pot și urmez sfatul profesorului meu: „nu te lua 100% în serios". Poate greșesc. Îmi place să predau indiferent de nivelul de pregătire (dar nu și de interes!) al celor din fața mea. Îmi place să le arăt ce și cum „funcționează" în muzică, de ce un acord e mai potrivit decât altul, de ce o disonanță a apărut la momentul potrivit. Îmi place să le arăt lucruri pe care studenții nu le știu, universuri noi, sau universuri vechi dar pe care nu le-au cercetat niciodată prea atent, ca arta lui Palestrina, de exemplu.

A.A.: Mi-ar plăcea foarte mult să îmi spui care sunt compozitorii tăi preferați? Ce muzică asculți cu plăcere, cu drag, ce muzică îți dă energie și te motivează (poate) să compui?

Ș.M.: Sunt foarte mulți. Încerc cu disperare ca, lărgindu-mi orizontul într-o direcție, să nu abandonez, să nu exclud din perimetrul gusturilor mele alte zone. Simt că există acest risc. Nu m-am drogat niciodată, dar – din câte știu și eu despre ele - simt că uneori unele muzici pot funcționa exact ca drogurile. Treci la un drog mai puternic și nu te mai satisface drogul anterior. La fel cred că e și cu gustul pentru disonanță, de exemplu. După ce savurezi mult Messiaen, cu densitatea lui armonică, un compozitor clasic poate părea fad. Sau cu sistemele de acordaj: după ce te alimentezi cu sferturi de ton și alte microtonii, sistemul temperat pare „alb-negru". Am înțeles însă, greu, târziu, că fiecare muzică, fiecare epocă trebuie ascultate cu „alte" urechi. Dacă asculți Monteverdi, trebuie să vibrezi, să te treacă fiori la fiecare cromatism, la fiecare falsă relație, la fiecare disonanță. Dacă asculți Richard Strauss, de asemenea, trebuie să te îmbeți de melodiile lui superbe și de rafinamentul lui armonic, dar acolo n-o să mai tresari la fiecare alterație. Și tot așa, cu fiecare dintre compozitori. Și încerc să-i lămuresc asta și pe studenții mei.

A.A.: Am ascultat muzica încărcată de tine pe pagina ta de youtube și nu am putut să nu remarc faptul că vocea ocupă un rol important în creațiile tale: fie în formulă cameralăr dar mai ales în formulă corală cu minunatele tale lucrări pe versuri populare. M-am bucurat tare, eu fiind o mare iubitoare de colinde românești, să redescopăr dragostea pentru acest tip de creație la un compozitor tânăr. Vorbește-ne despre asta.

Ș.M.: Explicația este foarte simplă: am cântat în cor din clasa a V-a, până... a început pandemia. Inițial în corul școlii, mai apoi într-un cor de studenți (eram cel mai tânăr de-acolo, elev într-a IX-a...), dirijat de un maestru extraordinar din Brașov, dirijorul Nicolae Bica. Formația se numea Corala „Gheorghe Dima", și acolo m-am înfiorat prima dată cântând minunatele „Ziua ninge", „La mijloc de codru des" sau „Primăvara", dar și capodopere ale repertoriului coral universal. Pe urmă, la Cluj, la Conservator, am intrat în alt cor de valoare: Cappella Transylvanica, dirijată de maestrul Cornel Groza, dirijor care activează simultan și la pupitrul Corului Filarmonicii „Transilvania". Acolo am cunoscut repertoriul renascentist, dar

și muzica modernă, piese de Vasile Herman, Tiberiu Olah, Adrian Pop, Sigismund Toduță, Adrian Iorgulescu și mulți alții. Și – foarte important! – acolo mi s-au cântat multe piese corale în primă audiție, și, din fericire, chiar și în a doua audiție, a treia audiție... De vreo doi ani cânt și într-un cvintet vocal, C'Antique. A început ca o activitate de agrement, de destindere, dar... ne-am pomenit că am acceptat prima invitație pe o scenă, și pe urmă încă una... Și ne-am pomenit că ne și place. Deci sunt foarte intim legat, prin toată istoria mea muzicală, de muzica vocală.

A.A.: Dacă aș putea formula o primă și relativ „tânără" părere despre stilul tău trebuie să pun în prim plan dragostea pentru tradiție. De aici derivă multe lucruri ce se leagă de tehnici, opțiuni de gen și formații, opțiuni timbrale care vin cumva natural din acest drag de tradiție românească. Această trăsătură se îmbină armonios cu originalitatea, cu elemente moderne în așa fel încât ascultătorul știe clar că are de-a face cu o lucrare contemporană. Nu vrei să ne spui tu mai multe despre stilul tău? Cum te vezi tu pe tine? Cum te vezi în contextul de azi, în generația ta. Care este, să zicem, crezul tău componistic?

Ș.M.: Nu am o deviză, un „sub genericul", cum se zicea pe vremuri. Deviza mea este – să zicem: să fie convingător, să fie bine articulat, să fie profesionist realizat, să placă atât publicului, cât și interpreților. Da, asta chiar e ceva la care țin! Mi se pare că multă muzică actuală e scrisă, parcă, în ciuda interpreților, fără niciun fel de considerație pentru experiența lor pe scenă, pentru bucuria lor de a cânta. Nu mă pot debarasa de tradiție și nu sunt, structural, genul care leșină imediat la o sonoritate nouă, la un timbru nou, la un efect nou. Mi se pare că noutatea nu trebuie să fie neapărat „la vedere", să poată fi exprimată în două vorbe („piesa aia cu talăngi"), ci stă în felul subtil cum este țesută muzica, chiar dacă la prima vedere pare o piesă ca oricare. Sunt interesat, vasăzică, de felul cum se combină înălțimile, pe orizontală (melodia) și pe verticală (armonia), chiar dacă în secolele XX și XXI acești parametri au scăzut în importanță, lăsând loc timbrului, masiv exploatat (și aflat pentru prima dată în centrul atenției), și completat în ultimii

ani cu sunetul electronic. O sursă de inspirație au fost versurile lui Lucian Blaga, am scris 5 lieduri pe versuri din volumul „Poemele luminii" și un ciclu de lieduri pe textul poeziei „În marea trecere". Mă inspiră și mitologia greacă, „Legendele Olimpului" fiind cărțile copilăriei mele, așa că am multe piese cu teme mitologice: *Arahneea* și *orfeuridice*, două balete de cameră (cel din urmă include câteva momente corale pe versurile colegei mele, Elena Maria Șorban), *Narcis* (în două versiuni: flaut solo și ansamblu cameral), *Filemon și Baucis*, un poem pentru cor mixt și ansamblu instrumental... Apropo de cor, că adusesem vorba mai devreme, îmi place mult să fac aranjamente și prelucrări, și... cumva, sunt partea cea mai cântată a creației mele (de la coruri mici de biserică până la coruri de prestigiu cum ar fi Corul Filarmonicii „Transilvania, Cappella Transylvanica – corul meu de suflet –, Corul Academic Radio sau Corul Madrigal). Mă relaxează să fac asta, simt o responsabilitate mai mică, într-un spațiu mai bine delimitat stilistic, tehnic și genuistic. „Muzică utilitară" – Gebrauchsmusik, cum ar zice Hindemith, și cum cu un ton ușor disprețuitor (mi s-a părut) mi-a zis un coleg de breaslă. Dar, la urma urmei, nu scriem doar pentru festivaluri de muzică contemporană, nu? M-a preocupat și umorul în muzică, realizarea umorului cu mijloace strict muzicale, fără gaguri de prost gust, și în general integrez sonoritățile noi în măsura în care am nevoie de ele într-un context muzical sau altul. Da, am un sound mai degrabă tradițional, ai observat corect. Nu sunt obsedat de originalitate. Se poate obține muzică extrem de personală folosind mijloace muzicale „expirate", cum au demonstrat Rahmaninov, Poulenc și mulți alții. Mai degrabă sunt interesat de buna alcătuire a lucrărilor mele. De forța de convingere.

A.A.: „Într-o perioadă în care nu se întâmplă nimic..." așa cum spui tu, ești implicat în mai multe proiecte și aș vrea să îmi povestești despre Musicoolt, acum în derulare, despre idee și mai ales despre ce speră acest proiect să aducă în plus pentru cei care participă la el?

Ș.M.: Proiectul MUSICOOLT este o idee a colegilor noștri timișoreni, fervenți animatori ai vieții muzicale românești,

Gabriel Almași și Gabriel Mălăncioiu. Ideea lor a pornit de la unele cursuri „transversale” – cum se numesc – care există la Universitatea de Vest din Timișoara. Adică cursuri pe teme muzicale cu studenți de la alte facultăți. Oameni complet străini de fenomenul muzical contemporan se lasă vrăjiți de muzicile cele mai noi, în timp ce nu puțini dintre studenții instituțiilor de învățământ muzical au prejudecăți cu privire la muzica asta, care nu-i destul de „melodioasă” sau „frumoasă” – ce-o mai fi însemnând și asta. Și atunci a apărut ideea ca 7 tineri compozitori (noi ne considerăm încă tineri, chiar dacă am trecut de 40...) să prezentăm fiecare câte ceva, joia, o dată la două săptămâni, pe o temă care ne vine bine, și să-i apropiem pe novici de muzicile noi, dar fascinante. Publicul țintă se dorea a fi format din nemuzicienii curioși, dar... cumva parcă tot la muzicieni ajungem mai degrabă. Nu-i nimic, e bine și așa. Gheața au spart-o „gazdele”, cei doi Gabi, urmează Diana Rotaru și pe urmă noi ceilalți (de la Cluj suntem Cristi Bence-Muk și cu mine, din București mai este, pe lângă Diana, DanDe Popescu, și din Iași participă Ciprian Ion). Primele două întâlniri au mers bine. Sperăm să ajungem la cât mai mulți oameni interesați de muzica nouă (chit că „nouă” și stranie e considerată, din păcate, și muzica anilor ’20; 1920!).

A.A.: De aproape un an suntem obligați să ne desfășurăm activitatea didactică în mediul online. Nu este asta o provocare pentru domeniul nostru? Cum e pentru tine? Ce „ajutoare” ai descoperit, cum reușești să îi ții pe studenți interesați, activi?

Ș.M.: Pentru mine nu este absolut nicio problemă. Chiar dacă mi-e dor de interacțiunea face to face cu studenții mei, mă simt online ca peștele în apă: am la dispoziție mereu laptopul, cu acces la internet, cu toată muzica de pe hard sau din youtube, cu toate documentele, cărțile, partiturile mele etc. Ca să prezint ceva face to face, în clase cu tablă, pian și cam atâta, logistica era mai complicată.

A.A.: Vorbește-ne despre planurile tale de viitor. Despre ce ți-ar plăcea să faci, să scrii?

Ș.M.: Trebuie să scriu destul de urgent o piesă de pian solo pentru pianistul Bogdan Vaida, în cadrul unui proiect care

se numește Classic Unlimited. Urmează să fie cântată într-un program cu repertoriu pianistic obișnuit (classic / romantic / modern). Se apropie deadline-ul (peste o lună) și panica și disperarea cresc vertiginos. De regulă scriu ce se nimerește, în funcție de proiectele în care se întâmplă să fiu cooptat sau de solicitările pe care le primesc de la interpreți/dirijori. Scriu o lucrare doar dacă sunt șanse mari să se și cânte. Și, în afară de piesa de pian, trebuie să termin și o culegere de solfegii, hahaha! Uite, mă ocup și cu așa ceva!

A.A.: Mulțumesc!

Ș.M.: Eu îți mulțumesc, mi-a făcut plăcere să stăm de vorbă!

SUMMARY

Andra Apostu – A conversation with Șerban Marcu

It is quite a pleasure to get to know Șerban Marcu's music. Listening to his music makes you realize this offers you, the listener, all the composers' artistic truths and then, once you meet him, the composer, you realize all the pieces fit just like in a well-made puzzle; you also realize that his music completes him and that everything he composes but also his other activities fit him naturally without forcing anything but with great pleasure for art.